

KAPITOLY ZE ŽIVOTA JAROSLAVA HAŠKA

Občas však roztáhl mapu, a to tehdy, když potřeboval určit přesné místo Švejkova putování, hlavně při Švejkově tažení s „marškumpackou“ z Maďarska na ruskou frontu.

Hašek opět přecházel, nebo posedával a diktoval. Občas si zapálil cigaretu a zavolal na paní Šuru, která měla na starosti líkéry, aby mu nalila stupečku. Při tom nastala obyčejná mezi nimi potyčka. Paní Šura tvrdila, že už Jaroslavík vypil moc a nechtěla mu nalít. Až za slib, že už to bude opravdu poslední, nalila zas.

Druhý den jsme napsali Švejka asi na osm stran. Hašek diktoval rychle, ale dělal delší přestávky a pak také několikrát nás zdrželo. Popsané listy jsme večer odeslali do Prahy nakladateli Adolfu Synkovi, jedině poslední rozepsanou čtvrtku jsme nechali doma.

Někdy nám zbyla rozepsaná čtvrtka papíru, na které nebylo více než dva tři řádky ze Švejkova monologu a Hašek přece zas plyně a přesně pokračoval.

Stávalo se, že Hašek najednou v nejlepší diktování přestal a dal se do ohromného smíchu. Bylo to obyčejné, když nechal dlouho Švejka „kecat“, nebo Balouna „žrát“ a poručíka Duba křičet: „Vy holoto, vy mě ještě neznáte, ale počkejte, až mě poznáte.“ Také sapér Vodička byl jeho zamilovanou postavou. Já sám jsem byl několikrát v těžké situaci, smíchy jsem se trásl, takže jsem musel Haška poprosit o malou přestávku...

Své krátké práce posílal Hašek do různých listů. Míval často rozepsáno více takových příspěvků najednou, a byl-li v peněžité tísni, což se stávalo dost často, a potřeboval-li brzy peníze, hleděl si takových krátkých povídek víc než Švejka. Těmito povídkami uhrazoval si také předplatné těch časopisů a novin, které odebíral.

Dostával spoustu žádostí od nakladatelů i od neznámých jednotlivců a stolních společností, aby již vydal další díl Švejka, kterého prý se nemohou dočkat.

Na tyto úspěchy býval Hašek velmi hrdý, ale největší radost mu způsobil pan Geringer, majitel českého deníku „Svornost“ v Chicagu.

Pan Geringer oznámil Haškovi, že chce otiskovat „Dobrého vojáka Švejka“ v nedělní zábavné příloze „Svornost“. Psal, že sice v Americe nepotřebuje autorského svolení, ale že chce zachovat tradici ze staré vlasti a vzhledem k mimořádnému dílu jej o toto povolení žádá. Hašek měl velkou radost z toho, že práce, která byla teprve na polovic hotova, už se měla tisknout v Americe. Také oznámil, že mu pan Geringer poukáže určitou částku dolarů (tuším, že jedno sto, určitě se však již nepamatuji), Haška potěšilo a dal svolení k tomu, aby pan Geringer nahradil „silné“ výrazy ve Švejkovi jemnějšími. Nerad to sice dělal, ale pan Geringer upozorňoval, že věrně do detailů Švejka v Americe otiskovat nemůže.

„Dobry voják Švejk“ ve „Svornosti“ skutečně vycházel a Hašek dostával pravidelně každé nedělní číslo.

O Haškovi a o zhodnocení jeho literární tvorby jsme se v novinách mnoho příznivého nikdy nedočeli. Dobrého se tehdy o něm nepsalo skoro nic, a tak jen čas od času se Hašek dozvídal, že v agrárním večerníku „Lidovému deníku“ nebo v „Národních listech“ (jedny ani druhé noviny neodebíral), se o něm píše, jak svým Švejkem kazí morálku české veřejnosti. Já jsem si vypůjčoval tyto noviny od sousedů, aby si Hašek mohl přečíst, co se v nich zajímavého o něm píše. Vliv na jeho další tvorbu takové psaní nemělo žádný. Hašek se jen usmál a nic si z takové kritiky nedělal.

Stala se však jiná věc, která Haška přesvědčila, jak oproti tvrzení nepřátelské žurnalistiky, smýšlí o něm prostí čtenáři.

Pro kulturní obohacení obce vubodval lipnický Sokol stálý biograf. Postavil kabínu, zakoupil promítací stroj a čekal na úřední povolení k zahájení provozu. Přijížděly komise a ta poslední, kompetentní, přijela až z Prahy od Zemského úřadu. Hašek měl zájem na osudu biografu, ne snad proto, že by se těšil na jeho promítání, ale více ho zajímala úřední byrokracie, která provoz biografu stále oddalovala. Na tu si hodlal nabrousit pero. A tak

ANEKDOTA NA PÁTEK • ANEKDOTA NA PÁTEK

Loď se potápí. První důstojník příběhne ke kapitánovi a říká mu:

V podpalubí je díra a pumpy už to nestačí vytáhnout, co máme dělat?

Navrtejte druhou.

když jsem mu řekl, kdy pražská komise přijede, rozhodl, že se na ni podíváme.

V místnosti, kde komise zasedala (bylo to v hostinci u Nováků), zasedli jsme za stůl opodál komise. Hašek pozoroval a naslouchal jednání, aby mu nic neušlo. Najednou však uprostřed jednání jeden z členů pražské komise vstal, přišel k našemu stolu, představil se a překvapenému Haškovi řekl, jak v Praze všichni čtou jeho Švejka. „Čteme ho od suterénu až po podkrovní,“ řekl, „čtou ho všichni od pana domácího až po jeho služku. Prosím Vás, vydejte hodně brzy další pokračování.“

Takového uznání svého díla se Hašek nenadál, tím méně ne za okolnosti, které si hodlal vzít na mušku. Těchto několik slov člověka, který udiven, kde svého oblíbeného autora nachází, vynahradilo mu nescísněkrát nepřiznivé hanopisy nepřátelských časopisů, které nemluvily jménem lidu.

Hašek, nesmírně potěšen důkazem o své oblíbě u prostých čtenářů, nenadiktoval mi tenkrát žádnou historiku o biografu a o úředním šimlu kolem něj. A ten den bylo konečně rozhodnuto o biografu. Komise jej povolila, i když nenašla nouzový východ, který tam měl podle předpisu být. Uznala za nouzový východ okno, které vedlo na střechu jakéhosi dřevníku, s něhož se dalo seskočit na kamennou zeď a odtud do sousedního dvora. Tak originální východ neměl jistě žádný biograf v celém světě, ale ani o tom Hašek nic nenapsal.

Návštěvy z Prahy, které byly v souvislosti s jeho Švejkem, pokud se pamatuji, měl Hašek několik. Byl to především nakladatel Synek, který když se nemohl dočkat rukopisu, osobně si pro něj přijel. Působil i na mne, abych měl Haška k rychlejšímu psaní. Za Haškem přijel také asi dvakrát Ruda Mařík, který v době, kdy už nebyl Longen ředitelem divadla „Adrie“, zpracovával pro toto divadlo další dramaturgizace Švejka, jako „Švejk na mírové konferenci v Janově“ a jiné.

Přijel sem několikrát též nový ředitel divadla „Adrie“ Antonín Fencl. Bylo to hlavně kvůli ujednání smluv o autorském právu pro divadlo a sjednání výše tantiem.

Za Haškem přijel jednou na Lipnici filmový režisér Rovenský. Jednal s ním o zadání práva na filmování Švejka. Musel jsem smlouvu podle Haškova diktátu třikrát napsat a přestože si Hašek kladl nemožné podmínky, Rovenský ji podepsal. Touto smlouvou chtěl patrně Hašek udělat nátlak na ředitele divadla „Adrie“, který měl kromě provozovacího práva divadelního i právo filmovací, ale k natáčení se neměl. Hašek dával režiséru Rovenskému čtrnáctidenní lhůtu, nezačne-li do 14 dnů filmovat, právo k natáčení zaniká. Hašek se domníval, že až se to dozví ředitel „Adrie“ a bude uplatňovat své právo, poukáže Hašek na to, že na průtahy a oddalování s natáčením Švejka nemůže čekat.

Nic se však nestalo. Rovenský ve stanoveném čase s filmováním nezačal, a tak se Hašek za svého života Švejka ve filmu nedočkal.

Jednoho dne jsem byl mimořádně volán mezi polednem k Haškovi. Nemusel jsem chodit ani do Haškova bytu v prvním poschodí, Hašek seděl v přízemí u Invalidů a měl velikou návštěvu. Přestože jsem osobně nikoho neznal, poznal jsem hned jednoho — byl to herec Karel Noll, představitel Švejka, a další: paní Nollová a herec Charvát, představitel „žrouta“ Balouna.

Za rušného hovoru jsem se dozvěděl účel jejich návštěvy. Nový pan ředitel, který převzal divadlo „Adrie“ po Longenovi, vypověděl celý soubor a pro další sezónu přijal herce nové, lacinější. Udělal to bez vědomí Haškova, a Noll, kterého měl Hašek opravdu rád, přijel se svou paní a s hercem Charvátlem prosit jménem celého souboru Haška o ochranu. Přijeli hned s návrhem, který Hašek bez váhání schválil, a který také hned písemně potvrdil. Hašek mi nadiktoval smlouvu, kterou Karlu Nollovi a soudruhům, propuštěným z „Adrie“, dává právo hrát Švejka na českém venkově. Smlouva byla napsána trojmo a jeden opis dostal Noll, který i s ostatními dává Haškovi svou vděčnost najevo.

Hašek hned rozhodl, že první vystoupení Nollova souboru bude za jeho přítomnosti v Havlíčkově Brodě a hned se tam prý pojedě vyjednávat, co je potřeba. Nejmenší radost z toho měla paní Šura. Věděla, že to nedopadne dobře, že z toho bude jen velká útrata a zameškáno mnoho dní. Na její přání, abych jí pomohl „Jaroslavíka“ přemlouvat k brzkému návratu domů, jel jsem také.

K nejzdařilejším scénám v Haškově „Švejkovi“ patří ty, v nichž je připravována feldkurátem Katzem polní mše na Invalidovně. Vzpomínáte si na historii se skládacím oltářem? Motiv se svatým, jehož římsí legionáři řezou pilou, a on se přitom tváří jako by nic, převzal Hašek ze staré lidové malby na skle, kterou měl ve svém ateliéru na Kochánově malíř Panuška.

Poněvadž Hašek těžko chodil, chtěl najmout povoz, který by nás dovezl na nádraží do Okrouhlice, vzdálené od Lipnice asi jednu a půl hodiny. Mysleli jsme, když se nám nepodaří sehnat povoz, že Hašek zůstane doma, a v Havlíčkově Brodě, že vyjedná všechno Noll sám. Chopili jsme se této příležitosti, vyjednávali jsme s místními hospodáři o povoz jen naoko a Haškovi jsme pak s lítostí oznámili, že se nám povoz pro nutné letní práce hospodářů nepodařilo sehnat. Hašek však prosadil svou a celá naše společnost jako karavana šla i s Haškem pěšky.

Vjezd do Havlíčkova Brodu byl slavný. Cesta od nádraží byla samé zastávky. Nejprve v lahůdkářství na dobré jídlo a víno, a dále u velkovýrobce líkérů, odkud jsme odnášeli za Haškův autogram tři litry pověstného „Jezuitského líkérů“, a dále v restauracích u Bukovských, Krechlerů a dalších. Všude byl Hašek již z dřívějších návštěv dobře znám a vřele vítán.

Zadání městského divadla, plakátování a další jednání bylo ještě ten den skončeno a manželé Nollovi s Charvátlem odjeli hned zpět do Prahy. Nollovi se mnoho nechtělo, ale jeho paní jinak nedala. Na prosbu paní Šury vzala si manželka hned cestou do Havlíčkova Brodu stranou a řekla: „Karlíčku, to ti povídám, ať se držíš zpátky a děláš dobrotu!“ Paní Šura se obávala nejhoršího.

Náš pobyt v Havlíčkově Brodě se protáhl na tři dny. Byl to pobyt hodný Jaroslava Haška, a byl by se snad protáhl déle, kdyby se nebyl třetího dne objevil v restauraci u Krechlerů, kde jsme právě obědvali, mladý spisovatel z Prahy, který projevoval velikou radost nad tím, že Haška našel. Vypravoval, jak ho hledal na Lipnici, tam že na něho den čekal, na jeho útraty u Invalidů jedl, pil a spal, a když se ho nemohl dočkat, že se za ním rozjel do Havlíčkova Brodu. Mladý pan spisovatel přijel ve velmi chatrném oděvu a ještě chatrnější obuvi a to dopomohlo našim domlouvám, že se Hašek rozhodl jeti domů. Cestou k nádraží prošli jsme znovu všemi podniky, jako prvního dne cestou od nádraží, ovšem v obráceném pořadí, a s námi teď i nový host, který se také s námi vrátil na Lipnici, kde ještě nějaký den pobyl.

Pokračování